

ר"ח אלול, חודש התשובה

בפ' ויצא, כשלכן רודף אחר יעקב כתוב: (בראשית לא, כה) וַיִּשְׁלַח לָבָן אֶת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת אֶהָלוֹ בְּהָר וּלְבָן תִּקַּע אֶת אֶחָיו בְּהָר הַגִּלְעָד, (שם, כט) וַיֵּשׁ לְאֵל נְדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וְאֵלֵהֶי אֲבִיכֶם אֲמַשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הֲשֹׁמֵר לָךְ מִדְּבַר עִם יַעֲקֹב מְטוֹב עַד רָע, ע"כ, אֲמַשׁ, ר"ת שִׁבֵּת מְבָרְכִים אֱלֹהִים, ואז אמר אליו ה' 'השומר לך מדבר עם יעקב מְטוֹב וְעַד רָע, וצ"ע מה עניין שבת מברכים אלול לויכוח יעקב ולבן?

הספה"ק מאריכים בחודש אלול שמסוגל לתשובה, ואילו בתורה"ק אינו מוזכר חודש אלול שמסוגל לתשובה? כי אם הימים מר"ה עד יוה"כ שמסוגלים לתשובה, אך כיון שבר"ה עוברים לפני כל בני אדם כבני מרון, אז החכם עיניו בראשו, ומתכוון לפני בוא יום הדין כראוי, ולפי"ז אין שום צורך להאריך בגודל הזמן של חודש אלול, באשר היותו רק תקופת הכנה ליום הדין הגדול והנורא, אבל בעונותינו הרבים נשתברו לוחות ראשונות, ועלה מש"ר לשמים מ' יום, לקבל התורה, ומ' ימים לתפילה, וארבעים ימים אחרונים (ע"פ פרקי דרבי אליעזר פ' מז) היו מר"ח אלול ועד יוה"כ, ולפיכך עצם הזמן זו של חודש אלול, הוא זמן שמסוגל מצד עצמו לתשובה, ולא רק מצד ההכנה לר"ה, (מהר"ש מבעלזא זי"ע, מדבר קדש)

ר' שמואל דיוזידו תלמיד האר"י הק' נכנס פעם לביהמ"ד וקם לכבודו רבו האר"י הק', ושאל ר' חיים ויטאל את האר"י הק' מפני מה קם לכבוד ר' שמואל? ענה שר' שמואל עסק וקיים מצווה שעסק בה ר' פנחס בן יאיר, ולכן נדבקה אליו נשמת ר' פנחס בן יאיר, (ספר הזכות להחידושי הר"ם)

ומוסיף החידושי הר"ם ושאלתי את זקני מה עניין הסיפור לר"ח אלול? ענה לו, שכיון שבנ"י עסקו בחודש זה בתשובה, וכן מש"ר עסק בחודש זה בתשובה, וכמו שנדבקה נשמת ר' פנחס בן יאיר לר' שמואל, כך אם נעסוק בדברים שעסקו בהם מש"ר ובנ"י, תהיה לנו סיוע ממש"ר, לכן מי שמתפלל בימים אלו יש לו חיזוק ממש"ר, וזהו לשון הטור (אורח חיים תקפ"א) 'תניא בפרקי רבי אליעזר, בר"ח אלול אמר הקב"ה למשה "עלה אלי ההרה" שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודת גילולים והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מז, ו) "עלה אלהים בתרועה וגו'" לכן התקינו חז"ל שיהו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה וכל החדש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר וגו'", וכדי לערבב השטן וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה, והספה"ק מאריכים שמנהגי חודש אלול אינם רק הכנה לר"ה, אלא שכל ימי חודש אלול קדושים מצד עצמם, ואדרבה הקב"ה בחר את ר"ה ליום הדין כיון שהוא בא אחר שלושים ימי רחמים ורצון, (ליקוטי יהודה)

איתא (זוה"ק דף עח:) יעקב ועשיו בבטן אמם התרוצצו ורבו ביניהם על נחלות שני עולמות, על התורה, על הס"ת, על המשכן על הביהמ"ק וכדו', ואף על שניים עשר חדשי השנה, רבו והכריעו לחלק ביניהם ששה וששה חדשים, יעקב יקח שלושה חדשים מזמן הקיץ, ושלושה חדשים מזמן החורף, ואף עשיו לקח כן, 'יעקב נטל ברזי דיליה ניסן אייר סיון, ואכן בשלושה חדשים אלו היו דברים טובים לישראל, כגון שיצאו בני"י ממצרים, והתכוננו לקבלת התורה, וקיבלו התורה, וא"כ לכאורה נטל עשיו את החודשים תמוז, אב, אלול, ואכן

בחדשים אלו היה החורבן לבנ"י, ואח"כ לקח יעקב את החודשים תשרי, חשוון וכסלו, ועשיו: טבת, שבט ואדר,

ומפרש הזוה"ק בתיקוני זוהר, ובפר' שמות עה"פ (שמות ב, ב) 'ותצפנהו שלשה ירחים, שישנם שלושה ירחים בהם הסטרא דקדושה צריך להסתתר, והם תמוז וחצי אב וטבת וחצי שבט, אבל אם לעשיו יש שישה חדשים, צריך להסתתר שישה חדשים, ולא שלושה? אלא כשראה יעקב שעשיו לקח את חודש אלול, וא"כ יכנסו בני"י לר"ה וליוה"כ בלי חודש הכנה, ולא יוכלו לעמוד בכך, נלחם על כך עם עשיו, ולקח ממנו את חודש אלול,

והרמז לכך מביא (המגלה עמוקות), שיש י"ב אותיות פשוטות, וי"ב אותיות כפולות, וי"ב אותיות הפשוטות הן: ה, ו, ז, ח, ט, י, ל, נ, ס, ע, צ, ק, שלהם אין אות נוספת בנקודה אחרת, (כשהקריאה לפי מנהג יוצאי תימן) ובאותיות אלו ברא הקב"ה את העולם כמובא בספר היצירה, וכך הסדר ה' - ניסן, ו' - אייר, ז' - סיון, ח' - תמוז, ט' - אב, י' - אלול, וכשרבו יעקב ועשו על החודשים, ורבו על חודש אלול, רבו על האות י', ויעקב ששמו נקרא ע"ש אחיזת העקב, היה צריך להיקרא עקב, ועשו נקרא לכתחילה עשיו, עם יוד, ויעקב לקח לו האות י', שהוא חודש אלול, כשראה יעקב שהאות י' הוא בחלקו של עשיו אחיו, וידו אוחזת בעקב עשיו, (בראשית כה, כו) אחז בעקב בסוף זמן עשיו, שהוא חודש אלול, ולכן 'הכי קרא שמו יעקב', כלומר שלא בחינם נקרא שמו יעקב, ועשו היה צריך להיקרא 'עשיו', גמור מושלם, וגנב ממנו יעקב את האות י', ונקרא עשיו, וזה הרמז 'ידו' כלומר האות י' 'אוחזת בעקב עשיו', דהיינו חודש אלול, שגנב אותו, ולקח יותר מחלקו, ומוסיף הזוה"ק שאפילו מחודש אב, לא נשאר אצל עשיו אלא ט' ימים, ומלחמה זו התחילה עוד בהיותם בבטן אמם, והמשיכה אחרי הולדתם, המן הרשע שמח שיצא לו חודש אדר, שהוא לכאורה בצד עשיו, ולא ידע שהניצחון באלול, הוא גם הניצחון בחודש אדר, ולפי הזוה"ק שלקחו אף את חצי אב, נשאר לו רק שלושה חדשים, וזהו הכוונה 'ותצפנהו שלושה ירחים', ויעקב לקח פי שניים כדין בכור,

וכל זה היה המלחמה בפר' וישלח (לג, יב) 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך', (רש"י) בשווה לך, וכוונת רש"י פשוטות שילכו יחד, עשיו מבקש להתחלק מחדש שווה בשווה בחודשים, ויעקב אינו מסכים שניצחון הוא ניצחון, (המגלה עמוקות).

איתא במאירי (חיבור בתשובה) בני"י צריכים את חודש אלול כאוויר לנשימה, שצריך להרגיל עצמם בתשובה, וכמו בשאר המועדים, שיש שלושים יום קודם החג, ששואלים ודורשים בהלכות החג, יש גם שלושים יום קודם ר"ה, והוא הזיכרון של חודש אלול, ש'כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרום', וזה מה שיעקב ענה לעשו, בני"י אינם יכולים להגיע לר"ה ללא חודש אלול, (לג, יג) 'אדוני יודע כי הילדים רכים, והצאן והבקר עלות עלי', משל לקרבנות של יוה"כ, 'יום אחד', כינו ליוה"כ כדכתיב (תהלים קלט) 'ימים יוצרו ולו אחד בהם', וכן 'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד', ויהי 'ערב' אלו מעשיהם של רשעים, ויהי 'בוקר' מעשיהם של צדיקים, 'יום אחד' זה יוה"כ, 'ודפקום יום אחד' ומתו כל הצאן' (ב"ר ג, ח), בני"י לא יוכלו לעמוד ביום הדין ללא חודש אלול, וממשיך (לג, יד) 'יעבור נא אדוני לפני עבדו', כלומר בינתיים קח את תמוז ואב, וזה גם לא בשלמות, 'ואני א'תנהלה לאטי לירגל' ר"ת אלול, וגם 'תמוז ואב' הם רק 'עד אשר אבא אל אדני שעירה', ויהיה 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט א'ת' הר עשיו' 'את' מובא (רמ' בני יששכר) ר"ת ת'מוז, א'ב, (מגלה עמוקות)

- כתוב (דברים ב, ד) 'אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר', 'נראה לי בסייעתא דשמיא, אתם עוברים כשמגיעים לר"ח אלול, שהוא בגבול אחיכם היושבים בשעיר, בחודשי תמוז, אב, וייראו מכם, היצה"ר מפחד מאיתנו בחודש אלול, ואנו צריכים לקיים 'ונשמרתם מאוד', להישמר מן היצה"ר שמכונה 'מאוד', ומובא (מדרש קה"ר ג, ג) 'טוב זה יצה"ר מאד זה יצה"ר', 'כי לא אתן לכם מארצם' מחודשים תמוז ואב 'עד מדרך כף רגל' שתבוא הישועה, (בן איש חי פר' דברים)
  - בספה"ק מובא שכל חודש מכון כנגד שבט מישראל, וחודש אלול מכון כנגד יוסף הצדיק, מידת היסוד, ומביא שזה הרמז (בראשית מח, כב) 'ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשת', ליוסף הצדיק נתנו את חודש אלול, שנלחמו עליו בחרבי ובקשת, (מגדולי יוצאי ספרד)
  - ומביא החת"ס: יעקב אבינו ברח מבית לבן ויברח יעקב, וזה היה בר"ח אב, וברח 'דרך שבעת ימים', עד ז' באב, ובבילי ז' אב תקע לבן את אחיו בהר הגלעד, ויעקב תקע את אהלו בהר, לבן ביקש לעקור את הכל, והוא שותף לעשיו, ורצו ללכדו משני הצדדים, והקב"ה נגלה אל לבן, ומזהירו 'השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב ועד רע' (בראשית לא, כד) ובאותו יום הייתה מלחמה גדולה, בין יעקב ללבן, ויעקב ניצח, ורק שני המילים בארמית "יגר שהדותא" שנכנס בתורה, ע"כ הלכנו לגלות, 'ארמי עובד אבי אנוס ע"פ הדיבור', שנכנסו שני מילים בארמית בתורה, וזה גרם שבז' באב נכנסו בבליים בהיכל ואכלו ושתו וקלקלו בו,
  - ואח"כ ממשיך יעקב בדרכו, ובבילי ט' אב, ויעבור את מעבר היבוק, 'ופגע בו מלאך אלוקים', ונלחם בס"מ כל ליל ט' באב, ובעלות השחר לא היה ברור מי ניצח, שיעקב היה פסח, ואכן שני בתי מקדשות נחרבו בליל ט' באב, אך בעלות השחר יתגלה שהכל היה לטובה, כמש"כ (ישעיה נד, ז) 'ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך', וע"כ אנו חוזרים בתשובה ומשם ממשיכים בדרך יעקב ל'סוכות',
  - ובזה מובן כוונת מהר"ש מבעלזא על הר"ת (שם לא, כט) 'ואלוקי אביכם אמש אמר אלי אמש ר"ת ש'בית מ'ברכים אלול לבן אומר ליעקב הקב"ה אמר לי אמש שמשבת מברכים אלול 'השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב ועד רע' אסור לדבר עמך, שלבן ועשיו הם השותפים המפתים את האדם לעבירה ומשבת מברכים אלול אין להם שליטה שאסור להם לדבר מטוב ועד רע שאף הטוב של היצה"ר הוא רע, ע"כ ימים אלו הם ימי רחמים ורצון שכל אחד יכול לעשות בהם חשבון הנפש, (תורת משה פר' דברים ע' יא)
  - והנה סיחון שהיה קליפה היה מלך על עיר 'חשבון', רמז על חשבון הנפש של יהודי, וכל עוד שסיחון קיים, הוא משתלט על האדם, ואינו מניח לו לעשות חשבון הנפש, וכבר מובא (במאמרי בני יששכר אלול) הניצחון בסיחון היה בחודש אלול, ולכן בימים אלו יעשה חשבון הנפש ללא שליטת סיחון, (שפת אמת)
  - איתא (זוהר יתרו דף עח) מלך שכובש עיר חביבה עליו העיר יותר משאר הערים, שהגיע לו בטרחה דליא, כך אלול חביב עלינו יותר משאר החודשים, שהישגנו אותו במלחמה בטרחה,
  - ומביא ר' אברהם פלאגי בספרו המיוסד על אותיות הא"ב, (ערך תשובה): יש חמישים יום מר"ח אלול עד הושענא רבא, כ"ט ימים מחודש אלול, וכ"א ימים מחודש תשרי, ובהם יש אלף ומאתיים שעות, ואומר א"מ"ש: ר"ת א'לף מ'אתיים ש'עות, בהם השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, מר"ח אלול עד מוצאי הושענא רבא, אלף ומאתיים שעות אין שליטה ליצה"ר, (פדה את אברהם מהנ"ל)
- והנה מביא בעל ההפלאה: כתוב בישעיה (נה, ו) 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב', דרשו ה' בהמצאו זה בין ר"ה ליוה"כ, 'קראו בהיותו קרוב' זה חודש אלול, ונקראהו בהיותו קרוב, עוד לפני עשרת ימי תשובה, צריך לקרוא אליו בחודש אלול, ויש ש"ס ימים בשנה, חסד ה' שמחשב כל שעה בחודש אלול שעה ליום, בשנה יחשב, ופסק שאם אדם מתנהג בחודש אלול כראוי, מתקן כל הימים ש"ס שעות, כנגד ש"ס ימים, ואנו רוצים שיהיה יותר לכן משכימים בחודש אלול, ומוסיפים מהלילה על היום, ומכריעים הכף לטובה, וזה דכתיב (תהילים קל"ט) 'ימים יוצרו ולו אחד בהם', זה יוה"כ, שהוא לה', 'ולו מה יקרו רעך', ימי חודש אלול, שהם רעים ורצון לכנסת ישראל, 'אספרם מחולי', סופרים הימים מימי החול, 'וירבו', הם רבים כיון ש'הקיצותי ועודי עמך', משכימים ומוסיפים שעות ומכריעים הכף לטובה, (הפלאה)
- איתא (ערכין י): 'אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, מפני מה אין בניך אומרים לפני שירה בר"ה ויוה"כ? וענה להם: ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני, ובני יאמרו שירה, ומקשה החת"ס שהמלאכים צריכים תחילה לבאר מדוע יש לאמר שירה, 'אם משום שאנו בטוחים לצאת בדימוס', וע"כ אוכלים ושותים ומסתפרים, אלא האמת הוא שהיינו צריכים לאמר שירה שהגענו לשנה חדשה, אחר שנת גלות נוספת ועדיין 'אתה בחרתנו', אומה שכולם רוצים להשמדה, בכ"ז יש עדיין מאמינים בני מאמינים, 'ואין לך נס גדול מזה, ועל הנס הזה היינו ראויים להודות ולהלל להקב"ה, הלל השלם, בלא דילוג ואפילו בעיני המלאכים יפלא הדבר, ואין הכי נמי, שבכל שנה ירדנו עשר מעלות, ויש ירידת הדורות, עם כל זה בתקופת השנה, הרי אנו יהודים כמו שהיינו ישתבח הבורא ית', על הנס הזה, שהוא יותר מקריעת ים סוף, לכן שאלו מלאכי השרת להקב"ה, מאי טעמא אינם אומרים 'שירה? ותשובת החת"ס מחייבת אותנו, (חת"ס דרוש לחודש אלול דף שמ"ט: כה אלול)
- והנה עיקר דין ר"ה ויוה"כ אינו דווקא על העבירות, אלא (דברים כח, מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה'א בשמחה ובטוב לבב', ספרי חיים, וספרי מתים פתוחים לפני, עיקר הדין הוא באיזה אופן מקיים המצוות, באופן של חיים, או באופן של מתים, כמצות אנשים מלומדה, ואומר: בני עליה מועטים בזה, ולכן אין אנו מרגישים עצמינו ראויים לאמר שירה, על עבודה מזויפת, (חת"ס)
- כתוב (תהילים עח, לו) 'ויפתהו בפיהם' אנו ממלמלים מילות התפילה 'ובלשונם יכזבו לו', מתנועעים בביהמ"ד, אבל 'ולבים לא נכון עמו', ובכ"ז 'והוא רחום יכפר עון', אבל כל זה הוא כל השנה, שהקב"ה פוקד לרגעים, אינו רוצה השגחתו, לבדוק גנאי נסתרות, אבל ר"ה הקב"ה, הוא בבחינת, 'וכל מאמינים... הבוחן ובודק גנאי נסתרות', שנאמר (תהילים לג, טו) 'היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעשיהם', מבין ללב, וממילא איננו יכולים לאמר שירה, שאיננו מרגישים ראויים ובטוחים שאנו נכתבים בספרי חיים, (חת"ס)

יום רביעי ר"ח אלול פרשת שופטים תשע"ג (804)

- היום יו"ד של הרה"ק ר' חנוך העניך בהרה"ק ר' שמואל מאלעסק זי"ע חתן מהר"ש מבעלזא זי"ע בעמח"ס 'לב שמח',
- וכך מביא בספרו בפר' ויתרו, עה"כ (שמות יח, א) 'וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ (רש"י) 'וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ' - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (מכילתא, זבחים קטז, א): ע"כ, 'שמעתי ממורי חמי זצוק"ל, הגם שכבר נכתב בכתביו, אבל כדי שיהיה שפתותיו דובבות בקבר, כפי שביקש ממנו בחיים חיותו, שאכתוב דברי תורה שלו, ושאלתי ממנו למה, ועל מה מבקש אדוני זאת ממני? והשיב לי: לבדוק בהקדמת 'ליקוטי אמרים מהמגיד ממעזריטש' זי"ע, ששואל הרה"ק ר' שלמה

לוצקער את רבו? וענה לו המגיד: 'הקטן בעיניך מה שביקש דוד המלך, (תהלים סא ה) 'אגורה באַהקלך עולמים אַחֲסָה בְּסִתֵּר כְּנִפְיָךְ שְׁלָחַי, ע"כ, ואם דוד המלך ביקש מה' כך, ואחריו כל הצדיקים בקשו כך, ומורי ורבי הרה"ק ר' בער זי"ע, אמר כך למגיד מלוצק זי"ע, מכל שכן אני כשראיתי זה יש לי השתוקקות וחפץ שגם בשמי יהא נאמר דברים בבתי כנסיות, וביקש ממני שאכתוב התורות ולהתחזק בכל הכוח להביא לבית הדפוס, רק כעת עדיין אין ברצון ה' מחמת עיכובים, לכך אני עושה רצוני וחוזר כמה פעמים דיבורים שלו שיעוררו אותו בגן עדן עם התורות שלו וע"י כך יזכור אותו לטוב,

• ואמר: בפסוק כתוב 'ויבוא יתרו', ולא כתוב 'וילך יתרו' וכו', משמע שכל ההליכה הייתה בהסתרה, ולא הודיע על הליכתו לאנשי עירו, כיון שפחד, שאם ידבר עם איזה אדם שרוצה לילך, יאמרו לו, מי שיושב בכבודו של עולם, ילך למדבר ויתרשלו אותו מהילוך, ויהא לו עיכוב, לכך העלים והסתיר, ותיכף ששמע ויבוא, וכך אע"פ שהיה 'קריעת ים סוף', וכל העולם שמעו, כמש"כ (שמות טו, יד) 'שמעו עמים ירגזון', בכ"ז 'ויבוא עמלק', וגם שם לא כתוב 'וילך' וייתיעץ עמלק, אלא מיד כתוב 'ויבא עמלק', שידע שאם יתייעץ, יניעו אותו כולם, ויאמרו לו איך תילחם במשה, והלך ד' מאות פרסה בבת אחת, כדי שלא להתרשל ולהתחרט, והרי מצינו בדוד המלך, שאמר (תהלים קיט, צח) 'מאויבי תחכמני מצוותיך', שכשהצדיק רואה רשע עושה ערמומיות לעשות הרשעות, מכל שכן שהוא צריך להתאמץ לעבודת ה', וכשיתרו ראה את דרכו של עמלק, למד ק"ו לעצמו ובא מיד, וזה מוסר השכל גדול בשבילנו כשבא לאדם רצון לעשות דבר טוב בעבודת ה' שהוא אומר ועושה, ולא ילך לישון על זה לילה, כי אז לא יעשה, (לב שמח בשם מהר"ש מבעלזא)

• ועוד אמר: אומרים (בפיט במוסף ר"ה) וְכָל מַאֲמִינִים שֶׁהוּא עוֹנֶה לַחֵשׁ הַפּוֹתֵחַ שְׁעַר לְדוֹפְקֵי בִתְשׁוּבָה וְכָל מַאֲמִינִים שֶׁהוּא שׁוֹפֵט צֶדֶק הַתָּם וּמִתְמָם עִם תְּמִימִים, והרמז בפיט הוא, כשרואה הקב"ה שיש קטרוג גדול על אדם, ואין בכוח להמשיך עליו טובות, עונה לו הקב"ה בלחש, שלא יהיה לו קטרוג, לפעמים אדם כ"כ שבור שהוא אינו יכול להתפלל, אבל בלחש בליבו מתפלל להקב"ה, פותח לו הקב"ה שער 'לדופקי בתשובה', עוד לפני שבא הקטרוג, ומשיב למקטרגים שכבר חזר בתשובה, וְכָל מַאֲמִינִים שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ יָדָיו כִּיּוֹן שִׁישׁ יָד פְּתוּחָה, מזה בעצמו נתעורר אדם לעשות תשובה, 'הַצּוֹפֶה לְרָשָׁע וְחָפֵץ בְּהַצְדָּקוֹ', הקב"ה מסתכל על הרשע, ורואה שפעמים בין מעשי הרשעות משחיל איזה מצווה, ומסתכל הקב"ה על זה, וחפץ בהצדקו, כיון שִׁיְכָל מַאֲמִינִים שֶׁהוּא תָּמִים פְּעֻלָּו, שברא הקב"ה עולם תמים, והוא תם ומביא את האדם לשלמות, ע"י שתם ומתמם עם תמימים שמשותף את נשמות הצדיקים התמימים בשמים עם כלל ישראל וכך נשלם כל פעלו, (ר' חנוך דוב מאלעסק זי"ע)

'חודש התשובה'

• הח"ח זי"ע היה ממשיך משל על חודש אלול: משל לאננייה שנסעה בים, ועצרו באי למשך שניים עשר שעות, ואמר רב החובל: שמי שלא יחזור בזמן הקצוב לא יחכו לו, החכמים מסתובבים רק מסביב לאננייה, ומיד בזמן עולים על האננייה, אבל יש מי שמסתובב הרחק, ומאבדים דרכם, וכמעט מפסידים את האננייה, אבל רב החובל חומל עליהם, ומצווה לאחד המלחים לעלות על אחד התורנים, ולצפור צפירה, שתסמל למתעכבים שהאננייה יוצאת, ומבין אלו שאיבדו דרכם, יש מי ששמע הצפירה, והלכו לפי הקול, עד שהגיעו לאננייה, אבל יש כאלה שהמשיכו עוד לטייל ולהתרחק ולא חזרו לאננייה, רב החובל אמר להעלות את העוגן, וחמל עליהם, ואמר לעלות שוב ולצפור, ושוב לצפור

כמה צפירות, ולא חזרו, והפליגה האננייה ונשארו המטיילים למאכל החיות, נמשל: כך הקב"ה נתן לאדם זמנים שונים לחזור בתשובה, במשך השנה, בכל ר"ה עוצרת האננייה ומורידה אותנו למשך שנים עשר חדשים, החכמים אינם מסתובבים רחוק וחוזרים מיד בתשובה, ולא לו שלא חוזרים תוקעים בחצוצרה בשופר, ומעוררים את האדם שהאננייה מפליגה וח"ו למאחרים, (ח"ח)

• בקוצק אמרו: כתוב (ויקרא יט, ד) יָאֵל תִּפְנֹו אֶל הָאֱלִילִים, ואומרים (בעלינו לשבח) וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִפְרִתוּנִי, כלומר אלילים, הכוונה לאלול, לאלו שנזכרים רק בחודש אלול, שבקוצק היו נזכרים לחזור בתשובה הרבה לפני אלול,

• כתוב (דברים יד, כב) יַעֲשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא תִשְׂדֶּה שָׁנָה שְׁנָה, ע"כ, הנה האדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך מליזנסק צוק"ל, פירש בדרך רמז, מה שאמרו חז"ל במשנה (ר"ה א, א) 'באחד באלול, ראש השנה למעשר בהמה', ולכן מי שנזכר באחד באלול לחזור אל ה', הוא כבהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בתשרי, כלומר לשיטתם מי שנזכר באחד בתשרי, הוא כבהמה, אבל ההבדל שמי שנזכר באחד באלול, יש לו עוד צורת אדם,

• ואמר הרה"ק ר' אלימלך, איתא בזוה"ק () 'מעשר' רמז ליראת שמים, שהוא י' הוא יראה, 'והנה דעת הת"ק שמי מתנהג כל השנה בדרך הכסילים, ורק בר"ח אלול מתעורר לתשובה ויר"ש, הוא כמו הבהמה, שאין לו דעת אדם, וזהו שאמרו באחד באלול ר"ה למעשר בהמות שאז מי שיש לו דעת בהמה הנרמז ממעשר, ומי שהוא בבחינת אדם ירא את השי"ת כל השנה כולה, ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים שרק מי שממתין עד אחד בתשרי והוא ר"ה יומא דדינא ואז משיג היראה, הוא מעשה בהמה כי על כל פנים צריך שלושים ימים קודם, מה ראוי בחודש אלול שיתעורר כל אדם בתשובה, בכל יום ולהתחרט על עוונותיו אשר עברו על ראשו, ולהתמרמר עליהם, 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך', על כל מה שפגם 'שנה שנה', בכל השנה (פסוק כ"ד) 'וכי ירבה ממך הדרך' אם חושב אדם שקשה הוא הדרך אל ה' ויש לו שברון לב העצה יצרת הכסף...והלכת הוא לצאת לקבל עליו התשובה ולהיות נכסף מתי יזכה לשוב כראוי, (עבודת ישראל פר' ראה)

• והפשרה היא כדאיתא (בכורות נז:) 'בן עזאי אומר האלולים מתעשרים בפני עצמן', ע"כ, כלומר, מי שמתעורר בחודש אלול, אינם בהמות ואינם בני אדם,

ענין תשובה בחודש אלול:

• חז"ל אומרים (בכורות נח) אסור לעשר מן החדש על הישן, ונודע מספח"ק אשר בחודש אלול הוא העת אשר האדם משגיח על מעשיו, ומפקח על מעשיו, ומתקן אותם בחרטה ובתשובה, למסור נפשו להשי"ת, ולקבל על עצמו להיות דבוק לה' כל היום, ויש לומר טעם, למה שנברא זמן זה להכשיר מעשיו בחודש אלול בדווקא, כדי שכל אחד ואחד מישראל יבוא ליום הדין טהור ונקי ומזוכך, אפילו הצדיקים שבדור צריכים בחודש אלול להתאמץ בעבודתם ביתר שאת, ועוד טעם שאלול הוא סוף השנה, וכל עוד שהוא נמצא בשנה קל יותר לתקנו, מאשר שיעבור השנה, ביום ראשון של חודש אלול נפתח בשמים 'לול', וזה הרמז אלול א' ר"ח נפתח 'לול', שהוא דלת, בתוך דלת ופתח קטן, לקבל התשובה באמת, וזה הרווח שיש בין הח' לה', שמשם יכולים בעלי התשובה להיכנס, וממילא 'עשר תעשר' שנה שנה כל עוד נמצאים בשנה, (אוהב ישראל פר' ראה)

• משל לזִקְנָה שלא היה לה אוכל לתת לילדיה, ומצאה ביצה וקראה לילדיה, ואמרה להם, שמצאה ביצה, והיא תבקש משכן שישים הביצה תחת התרנגולת, ותדגור ותצא תרנגול שתטיל ביצים וכו', ויהיו לנו תרנגולים

ונמכור התרנגולים, ונקנה פרות ושדות, ויהיה לנו תמיד מה לאכול, תוך כדי, נפלה הביצה והתנפצו כל החלומות, כך מי שמתכנן ומתכנן מעשיו לחודש אלו, ורק מתחיל לתכנן ימצא עצמו, בתקיעת שופר של נעילה ולא יתקן כלום, **(דברי חיים)**

המשילו הקדמונים לאדם שהיו לו מטבעות, והיה צריך לעבור נהר, התחיל לזרוק מטבעותיו בתקווה שיתייבש הנהר, והנהר לא התייבש, ונשאר רק עם מטבע אחת, וראה אדם עם אנייה, ונתן לו המטבע שיעבירו את הנהר והצטער שזרק כל המטבעות, ולא הועילו, ובמטבע אחת הצליח לעבור הנהר, כך הקב"ה נותן לנו שס"ה ימים בשנה, מטבעות ואומר לנו לעבור את הנהר, ואנו מאבדים כל הימים, ורק את המטבע האחרונה חודש אלו, אנו נזכרים לנצל, **(חובת הלבבות שער התשובה)**

בתורה יש הקפדה על מ' ימים, וכתוב שם 'ימים הוא זמן מיוחד, להפסיק בין שני דברים, מ' יום קודם נוצר הולד, מ' ימים היה הגשם במבול, נשמתו של אדם לארבעים יום, וע"פ הספורנו עלה משה מ' ימים לקבל התורה, כיון שע"י התורה מייצרים את בני", ויצירת עם אורכת מ' ימים, ואיתא **(מנחות צט:)** 'ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרויהו, תורה ניתנה בארבעים, ונשמה נוצרה בארבעים, כל המשמר תורתו, נשמתו משתמרת, וכל שאינו משמר את התורה, אין נשמתו משתמרת, כלומר גם גשמיות וגם רוחניות מ' ימים היא יצירה,

כתוב הגר"א על ספר יונה: דג הוא גוף האדם, יונה היא נשמת האדם, הגוף בולע הנשמה, ואינו נותן לו לתקן בעולמו מה שצריך, יוצאת בת קול: עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת, ולא כתוב אם נהפכת כסדום לאלתר למיתה או אם חוזרת בתשובה ונהפכת לאלתר לחיים, נינוה היא הגוף, עוד ארבעים יום היא נהפכת, ויש קטרוגים וסערה בים, ויעצת ה' היא תקום, זה ביוה"כ שנפסק הדין, ומה עניין שאף תשובה לוקחת מ' ימים, אלא כמו שכתוב **(רבינו יונה)** אחד מדרכי התשובה, שאדם ישנה שמו, כלומר אני אדם אחר, ואיני אותו איש שעשה אותו המעשה, אם כך תשובה היא יצירה חדשה, ויצירה לוקחת מ' ימים,

והנה כתוב **(דברים כה, ב)** 'וְהָיָה אִם-בֶּן-הַכֹּהֵן, הַרְשָׁע, מֵכָאן לֹמְדִים שֶׁאֵדָם מִקְבֵּל מַלְקוּת, וְכָתוּב **(שם ג)** 'אֲרָבָעִים יָכֶנּוּ, לֹא יִסֹּף פֶּן יִסֹּף לְהַכְתּוֹ עַל-אַלֶּה מִכָּה רַבָּה, וְנִקְלָה אֲחִיד לְעִנְיָד, ע"כ, ולכאורה הרי נותנים רק 39 מלקות, מדוע כתוב ארבעים? אלא ודאי שנותנים ארבעים מלקות, שאדם עזב את ה', והוא צריך לחזור, ובשעה שמקבל המלקות, אינו מאחיר, שאת אחיר אסור להכות, כדאי לחזור להיות מאחיר, צריך להכותו ארבעים מלקות, שזה יצירה חדשה, ואם נותנים לו 39, יש לו אח"כ את ה- 40, שאיתא **(ברכות ז)** 'וא"ר יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות, ע"כ, שיש ארבעים יום ליצירת הולד, וביום הארבעים נכנס בו הנשמה, א"כ הגוף נברא ל- 39 יום, והחטא היה מצד הגוף, שנוצר ל- 39 יום, ולכן את הגוף די להכות 39, וכתוב ארבעים יום שהנשמה עם הגוף יחד חייבים ארבעים, והנשמה מכה עצמה במרדות אחת כנ"ל, ואף בתשובה כך, היום המ' הוא יוה"כ, שהוא לאו יומא דגופא כלל, **(גור אריה שופטים)**

בזה מובן מה דאיתא **(משנה)** ולד הנוצר לפני ארבעים יום אינו מטמא שהוא גוף ללא נשמה, **(ר' יוסף ענגיל בספרו 'בית האוצר')**

והנה איתא **(מדרש פ' בהעלותך)** למה חייבת תורה לעובר עבירה מלקות ארבעים, לפי שעבר על התורה שניתנה לארבעים יום, וגרם מיתה לעצמו, שנוצר לארבעים יום, ילקה ארבעים ויצא ידי עונשו, שיצירה היא מ', מחיקת יצירה היא מ', וחידושה אף היא מ' ימים, **(מהר"ל)**

הרה"צ ר' אלחנן הלפרין שליט"א מספר ששמע מיבדל"ח הרה"ק רבי איצק'ל מאנטוורפן ז"ע, ששמע מהשינאוואער רב ז"ע, שפעם הייתה עגונה שהגיעה

לרבי אלימלך ז"ע, והזכירה צרתה בפניו שהיא עגונה ובעלה נעלם, ולקח רבי אלימלך נייר, וכתב עליו צורות משונות, ונתן הנייר לאחד מאנשי ביתו, ואמר לו ללכת ליער, וימצא שם חומה עם דלת, שהוא משכן של ה'סטרא אחרא, ויתן הכתב לשומר הפתח, והלך ליער ואכן מצא את המקום, ודפק בדלת, ופתחו לו, ונתן הנייר לשומר, ואמרו לו לחכות, ושמע שם ויכוחים, ואומרים: 'מייך אומר לנו דעות, מה לעשות' ולאחר דין ודברים הביאו לפניו בעל העגונה והיה מלוכלך כולו, ומגודל צפרניים, ולקחו אותו וניקו אותו, עד שהיה לאדם, ושאלו אותו, מה היה שם? אמר שאינו זוכר כלום, רק שהיו לו יסורים קשים, ובכל השנה בר"ח אלו, כשהחלו לתקוע בשופר, נפל עליהם פחד ואימה, וברחו לצדדים, והיה לו מנוחה מהם למשך כל החודש,

מבקשים **(סליחות)** 'אבינו מלכינו כתבינו בספר זכויות, ולכאורה אם יש זכויות, יש, ואם אין, מה מבקשים מה' שיכתוב שקר? אלא הכוונה, שיש עניין של 'מגלגלין זכות ע"י זכאי', וזה תפילה להבא, שהרי הקב"ה משלם לאדם על זכויותיו, אבל צריך זכות קודמת שיזכה, ומבקשים מה', ואומרים לו: אנו מוכנים לקיים מצוות, כתבינו בספר זכויות, בספר הזכאים לגלגל זכות על ידינו, ואפילו מצוות פרטיות, **(ח"ח)**

יום חמישי פרשת שופטים תשע"ג (805)

כתוב **(דברים טז, יח)** 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, ואיתא **(מדרש רבא פר' שופטים)** **זש"ה (משלי ז)** 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה מה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה. רבנן אמרי הנמלה הזו שלשה בתים יש לה ואינה כונסת בעליון מפני הדלף ולא בתחתון מפני הטינה אלא באמצעי ואינה חיה אלא ששה חדשים למה שמי שאין לו גידים ועצמות אינה חיה אלא ששה חדשים וכל מאכלה אינה אלא חטה ומחצה והיא הולכת ומכנסת בקיץ כל מה שמוצא חטין ושעורין ועדשים א"ר תנחומא וכל חיה אינה אלא חטה ומחצה והיא כונסת את אלו ולמה היא עושה כן שאמרה שמה יגזור עלי הקב"ה חיים ויהיה לי מוכן לאכול אמר ר"ש בן יוחאי מעשה היה ומצאו בבור שלה שלש מאות כור מה שמכנסת מן הקיץ לחורף לפיכך אמר שלמה לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אף אתם התקינו לכם מצות מן העולם הזה לעולם הבא, ע"כ,

וצ"ע מה יש ללמוד מנמלה זו, שאדם חי כשבעים שנים, ואם עובד הרבה לנכדיו? אלא כתיב בזוה"ק שלא יעבוד אדם לגשמיות, אלא 'אתם התקינו מצוות מן העולם הזה לעוה"ב', שבגשמיות בא המדרש ללמדנו, שהנמלה אשר אין לה קצין, ממילא תכין בקיץ לחמא, שאין לה מי שילמדה אמונה ובטחון, שהקב"ה יפרנסה בחורף, לעניין ימי חייה יש לה אמונה ובטחון, אבל לעניין מזונותיה אין לה אמונה ובטחון, א"כ בגשמיות אין ללמוד מן הנמלה, אלא ברוחניות שבעוה"ב נחיה לעולמי עד, חיים נצחיים, ושם נאכל ממה שאגרנו בעוה"ז, ואדרבא יש מקום לאגור אפילו שלוש מאות כור, כדאיתא **(ב"ב יא)** 'מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו, ואוצרות אבותיו, בשני בצורת, וחברו עליו אחיו, ובית אביו, ואמרו לו, אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם, ואתה מבזבזם, אמר להם אבותי גנזו למטה, ואני גנזתי למעלה, שנאמר **(תהלים פה, יב)** אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף, ע"כ, ולכן שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, אנו צריכים לשופטים לבטוח ולהאמין בה' שיפרנסנו בכל יום,

ומוסיף עוד בענין חודש אלו: כל עניין הסדרה הזאת, מדברת מענין חיזוק אמונה ובטחון על ה', כי בהתחלתו נאמר 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך', כלומר, שבכל ענייני האדם, יהיה לו אמונה ובטחון, ובסופה

כתוב: 'כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם; ולכאורה אינו שייך לימינו, שאין יוצאים למלחמה, ואנו יודעים שהתורה הק' נצחית? אלא מובא (בספר הק' אוהב ישראל) שזה מרמז על מלחמת היצר, שאדם נלחם בערב ר"ה, ורואה סוס ורכב, עם רב ממך, ונופל על האדם פחד, כיצד יצא זכאי בדינו, לכן בא הכתוב ואומר, 'לא תירא מהם; הקב"ה ילחם בשבילכם, ועיקר תפקיד האדם בחודש זה, הוא להתחזק באמונה ובטחון.

• וזה כוונת הכתוב (דברים כ, ב) 'וְהָיָה קָרָבְכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַפָּהוּ וְדָבַר אֶל הָעָם. (ג) וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קָרָבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֲבִיבְכֶם אֶל יָרֵךְ לִבְבְּכֶם אֶל תִּירְאוֹ וְאֶל תַּחֲפוּזוֹ וְאֶל תַּעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם. ואיתא בזוה"ק היום, זה ר"ה, 'כי ה' אלוקים, לצידינו 'הולך עמכם להלחם עמכם באויביכם להושיע אתכם, וע"כ צריך הרבה סייעתא דשמיא, ואמונה ובטחון, לכך הנהיגו רז"ל לאמר 'לדוד ה' אורי וישעי' מר"ח אלול, ששם כתוב 'אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', ולא כתוב, במה בוטח, אלא על 'ה' אורי, שה' מאיר בליבי מידת החיזוק, ואדם בוטח בו, 'בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי צרי ואויבי לי', כלומר: שבאים עלי בגלל עוונותי, בכל זאת אני מאמין שהמה כשלו ונפלו, ומה לי אם הם רב, או מעט, הקב"ה יכניעם, מי האיש ורך הלבב, כלומר: הירא מעבירות שבידו, ולכאורה צריך אדם לירא מעבירותיו, א"כ מדוע ילך וישוב לביתו, אלא אם חושב שאין תקווה, כיון שעבר עבירה יחזור, שאע"פ שעבר עבירה, העיקר הוא, שלא ירא ולא ירך ליבו, רק לבטחו בה' שברחמיו יושיעו מצריו, ויכניעם תחתיו, 'קווה אל ה' חזק ויאמץ ליבך, וחוזר קווה אל ה', לפני החטא, ואחרי החטא, שה' עומד תמיד לצד האדם, ואין לו ממה לירא, (אמרי אמת מר' לייבאלע אייגר)

• בשבת ראשונה של חדש אלול קוראים פרשת שופטים, וכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך' לכאורה היה צריך להיות כתוב זה כעל מצוה כללית, והיה צריך להיות כתוב 'תתנו לכם בכל שעריכם? שהרי זה מצווה כללית, אלא 'יש כאן רמז להא דאיתא בספר יצירה, שכתוב 'שבעה שערים יש בנפש' כמו שכתוב (קהלת) 'עיר קטנה ואנשים בה מעט' שתי אזניים, שני נקבי האף, הפה, וכו' וצריך אדם להיות שומר על השערים, דהיינו הראיה, והשמיעה, והדיבור, והכעס, וישמור שער ברית קודש, וישפוט את עצמו תמיד, וזה הכוונה 'תתן לך' שלא יחטא בשערך, רק יתנהג בהם בקדושה ובטהרה, (השל"ה הק')

• וצ"ע כיצד מעמידים שומרים על דברים אלו, השערים הם נטיות טבעיות של האדם? ומבאר (התניא) שבדרך הטבע באדם, מוח שליט על הלב, ופירש ר' יצחק הוטנר זצ"ל בספרו (פחד יצחק) כשברא הקב"ה את האדם, נתן לו כח וממשלה על בע"ח, ואדם מצד נטיות הטבעיות שלו, הוא כבע"ח, וכשהוא מושל על בע"ח, הוא מושל על נטיותיו הטבעיות, והשכל שניתן לאדם, הוא השוטרים, ונטיות הטבעיות 'ושפטו את העם משפט צדק על האדם', לשפוט עצמו בצדק, ללא שוחד מידותיו, משל למה הדבר דומה, שאומרים לאדם שילמד תורה, ש'כל חפצך לא ישוו בה דבר אחד מן התורה, ועונה שאינו מרגיש כן, ואומרים לו, כמו שאינך מרגיש בתועלת התרופה, שנתן הרופא, ולוקח זאת מכוח השכל והדעת, אם הגמרא אומרת תורה 'תבלין ליצה"ר', לא יאמר שאינו מרגיש כן, אלא ישליט השכל על ליבו, (מסילת ישרים שער הזהירות)

• הקב"ה נתן לאדם הראשון את המתנה שיהיה מוח שליט על הלב, והגויים איבדו מתנה, וכוח זה, וישראל קיבלו המתנה הזאת, ומפרש: 'כי הגויים האלה אל מעוננים וקוסמים ישמעו, נכנעים לטבעם, 'ואתה בני' לא כן נתן לך ה' אלוקיך, המתנה של היכולת לאמר 'לא, כן, על הנטיות הטבעיות, ושלא לשמוע ליצר זה נתן לך ה', וצריך אדם לשפוט עצמו בצדק, (אמרי יוסף)

• בדורות קודמים היו שופטים את הגוף בחודש אלול, בתעניות וסיגופים, ובדורות אחרונים פסקו, שלא כן הדרך בדורינו, שבתעניות וסיגופים לא נשיג המטרה, ולכן צריך לעבוד את ה' בשכל ובמוח ובדעה, מוח שליט על הלב, ומביא בשם (הנועם אלימלך) ה שכתוב (ויקרא כג, כב) 'בקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת השדה; וכתוב (דברים כ יט) 'כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשטה לא תשחית את עצה לנדה עליך גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור', שהכוונה לרמז על חודש אלול שיש בו תרצ"ו שעות, וזהו הכוונה 'כי תצור' (תרצ"ו), אם רוצה אתה להלחם בגוף, שנוטה אחר הלב, 'לא תשחית את עצה' לא תשחית הגוף בסיגופים, כי ממנו תאכל, רק על ידי אפשר לעשות מצוות ומעש"ט, לאכול בעוה"ב, ובגופים חלשים א"א לעבוד את ה' בדורות אחרונים, (אמרי יוסף)

• מנהג הספרדים לקום מיום ב' דר"ח אלול לסליחות, ואע"פ שאין מנהגיו כן, הנהיגו חכמינו לאמר שירות ותשבחות של דוד המלך בכל יום מחודש אלול, (תהלים כז) 'לְדָוִד יְהוָה אֱוִירִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אֵיךָ יְהוָה מַעוֹ חַיִּי מִמִּי אֶפְתָּה'. וזה הייתה כוונה האר"י הק' שאמר (שמות טו א) 'וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לַיהוָה ר"ת אלול, (אבני זכרון) והנה בפסוק הראשון בבראשית מרומזים כל ענייני התורה, 'בראשית' ר"ת: ר'צה ש'יאמרו ישראל ת'הילים 'בחודש אלול, (אגרא דכלה)

• המנהג לומר בכל יום עשר פרקי תהילים, וכך יסיימו פעמיים כל הספר, (לא כולל שבת), שעולה כמנין 'כפר', סגולה לכפרת עוונות, (מטה אפרים)

• כתוב 'אני לדודי ודודי לי, הרואה בשושנים, מה השושנה זאת יש לה י"ג עלים, כך התנהגות הקב"ה ב"ג מידות של רחמים, וצריך גם לעורר רחמים על הגוף, ולא בתעניות, אלא במוח שליט על הלב, (אבודרהם) (האר"י הק')

• בדורות קודמים ידעו שלאדם לא יכול להיות כפרה על חטאיו ללא תעניות, עד שבא (התניא) שפוסק כהרמב"ן, שאינו כן, ולפיכך הנהיגו בדורות האחרונים, לסובב ולבקש צדקה כל הזמן, לכפרת עוונות, כמש"כ (דניאל ד, כד) 'וְחִטָּאָהּ בְּצִדְקָה פָּרַק', (אגרת התשובה תניא)

• כתוב () 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך ושפטו את העם משפט צדק', 'הנה עוד שלושים יום יהיה משפט גדול, והקב"ה ישפוט את הכנסת ישראל, בבא יום המשפט, ורוצה לעשות זאת בגודל רחמיו וחסדיו, אך כיון שהוא 'יומא דדינא', ואלוקים עושה שיראו מלפניו לכן צריכים 'אתערותא דלתתה', לעורר רחמים, וכבר כתוב בזוה"ק שהקב"ה יושב בכסא הדין, וכיון שתוקעים בשופר, עומד מכסא הדין,

• וכתוב בספה"ק שההכנה הראויה לר"ה, היא כפי מה שכתב (הקדושת לוי) שמקשה, מה נורא אותה המידה של חסדים ורחמים () 'ואתה במשפט תעשה צדקה? אלא כשאנו למטה מתנהגים בחסד, ונלמד זכות על כל אדם, ע"י זה, גם מלמעלה יתעורר אותה המידה, וילמדו גם עלינו בר"ה זכות, וגם על כל זרע ישראל יתמשך חסד, ואם כן האדם מעורר במעשיו שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד, להריק ברכה ביום ר"ה, על כל זרע ישראל וזה העבודה בחודש אלול, 'שופטים ושוטרים תתן לך' אתה בעצמך תתקן ותכין את השופטים, ואת השוטרים שישפטו אותך, ע"י 'שעריך' שתשפוט את חבריך בחודש אלול במידת הזכות, ואם מלמד זכותו ילמדו עליו וח"ו להיפך, כי במידה שאדם מודד בו מודדים אותו, (קדושת לוי)

• והנה צ"ע 'שופטים ושוטרים תתן לך', מדוע לא כתוב בלשון רבים? אלא בנוגע לעצמך תשפוט ותעמיד שוטרים, אבל 'ושפטו את העם' בבין אדם לחבירו תלמד זכות, ככל יכולתך, משפט צדק, וזה כוונה שאמר

שלמה המלך בתפילתו, שהיה דיין, והיה צריך לפסוק בדין, וכן היה צדיק הדור, והיה צריך ללמד סגוריא על העם, לכן ביקש (מלכים א' ג, ט) וְנִתַּתְּ לְעֶבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ לְשֹׁפֵט אֶת עַמְּךָ לְהִבִּין בֵּין טוֹב לְרָע כִּי מִי יוֹכֵל לְשֹׁפֵט אֶת עַמְּךָ הַכֶּבֶד הַזֶּה, ע"כ, ולכאורה לא היה שייך סיכסוך בעניין כסף אצל ימי שלמה, שכתוב (שם א' י, כז) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כְּאַבְנִים וְאֶת הָאֲרָזִים נֶתַן בְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר בְּשִׁפְלָה לְרֵב. כלומר הכסף היה מושלך כאבנים בחוצות לרוב? אלא כוונתו הייתה לבקש שיהיה לו 'לב שומע' לשפוט את האדם לכף זכות, וכל זה על אחרים, אבל על עצמו לא יהיה מלמד זכות, אלא יעמיד שופט ושופט וזה הכוונה שאיתא (תענית כד:) 'אמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובים מע"ש לע"ש', כלומר: 'שחנינא בני' לעצמו הספיק לו קב חרובים, אבל לגבי השפעת שפע לכלל ישראל, לא היה די לו בקב חרובים, אלא שפע רב, ומוסיף: יש מי שאומר כיצד אפשר ללמד זכות על האדם בדוק מעשיו הסתכל בפניו ותראה שא"א? לכן בא הפסוק השני ואומר: 'לא תכירו פנים במשפט' צדיקים שהיו יכולים לקרוא המחשבות של אדם, לא קראו אלא דנו לכף זכות ק"ו לאנשים פשוטים שאינם יודעים לקרוא ידונו לכף זכות, (תפארת שלמה)

• כתוב 'שופטים ושופטים תתן לך ושפטו את העם משפט צדק' הכוונה שצריך למנות שופטים, שילמדו זכות על כלל ישראל, כגדעון וכעתניאל בן קנז, (חידושי הרי"ם)

• כתוב בשם הבעש"ט הק' שבכל ר"ה מתייעץ הקב"ה עם הצדיקים, איזה ממונים ימנו למעלה, 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך', וע"י שימנו למטה דיינים טובים וכשרים, ימנו גם למעלה כך, כשיש דין למטה, אין דין למעלה, (שפת אמת)

• הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע, היה מספר על הפסוק: () 'לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תרח שוחד', פעם מינו רב חדש, לעיר ואם בישראל, ואחר שמינו את הרב בא אליו, עני ואמר שיש לו דין תורה עם ראש הקהל, קרא הרב לראש הקהל, וסירב לבוא, התרה בו הרב, וסירב, שוב והתרה, שוב אמר לו שאם אינו בא מחרימים אותו, מיד בא ראש הקהל יחד עם כל זקני העדה אל הרב, ונתנו לו מז"ט, על התמנותו לרב העיר, שזה היה מבחן לראות אם אינו נושא פנים, אף לראש הקהל, וכשעמד במבחן קיבלו אותו עליהם לרב, אמר זה הכוונה 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך', בלשון יחיד, שהמבחן הוא שהממונה יהיה מוכן שישפטו אף אותו, ואז מובטח לו שיוכל לשפוט את העם 'משפט צדק', (שיח שרפי קודש)

מעשה נורא על שוחד

• והנה 'ואספרה מעשה אשר נעשה בימי הגאון מורינו הר"ר הרבי רבי העשיל מקראקא, שבאו אליו שניים לד"ת ממרחקים, והייתה התביעה על כמה וכמה אלפים, ובא הנתבע תחילה, והביא מתנה מאה אדומים חדשים, והניח לו על השולחן, וביקש ממנו לעמוד לימין צדקו, ואמר לר' העשיל אין אני נותן לאדוני בתורת שוחד, כי אם ליזכות את הזכאי, ולחייב את החייב, לקח הרבי ר' העשיל את המטבעות, ואמר לו יש"כ, ואמר לו אעשה לך כל הטובות שבעולם, ותבוא למחר למשפט, בלילה ההוא שלח הגאון הרב ר' העשיל אחר כל בניו וחנותיו, ואמר להרבנית מרת דינה ע"ה, להכין סעודת יו"ט לבניו וחנותיו, וכן עשתה אחר שאכלו ושתו, הוציא מכיסו המטבעות, וספרם בפניהם אחד אחד, וחשבו שרוצה לחלק להם ושמוחו מאוד, אחר זה ליקט כל ק' האדומים ואמר להם: דעו נא רבותי קראתי אתכם כדי שתלמדו, וכן תעשו, שלא תהיו להוטים אחר מתנות, כשתהיו רבנים, וראשי מדינות, כאשר ראיתם אותי,

שנתנו לי ק' אדומים וידעתי שאותו האיש יצא מני בשמחה ובטוב לבב, והוא אינו יודע שלמחר לפני הדין אני מחזיר לו ק' האדומים הללו וחלילה למכור את נפשי, באלף אלפים אדומים כיוצא בהם, כתבתי המעשה הזה אשר שמעתי בעצמי מפי האלמנה מרת דינה, ויצא נגד כל אלו שלוקחים כסף על הפסקים ואומרים שמפסה"ד נהפך להם להספד עוון זה, (זרע ברך מס' ברכות כג)

• סיפור: בעיר לעמברג היה דיין שהיה ידוע כלוקח שוחד, והיה מראה עצמו כצדיק, מאריך ב'אחד', ובאמצע הדין תורה,

• היה זועק 'איינציגער באשעפער', ענה לו (הישועות יעקב) וודאי 'איינציגער באשעפער', שאיתא () כל דיין שדן דין אמת נעשה שותף להקב"ה, ומי שאינו דן דין אמת, נשאר הקב"ה יחידו, ואינו נעשה שותף, פירוש המילה 'שוחד', מאי שוחד שהוא חד הקב"ה, כלומר הקב"ה נשאר אחד לבד, ללא שותפים, (ישועות יעקב)

יום שישי פרשת שופטים תשע"ג (806)

• כתוב (דברים יח, יג) 'תמים תהיה עם ה' אלוך', מצווה זו צריכה חיזוק ביחוד בדורינו, בדורות קודמים היו צדיקי אמת, שהיו אומרים לאדם מה לעשות, ובימינו כשפחתו הדורות, ונחלשו, מחפשים אנשים מקומות אחרים למבוקשם, וכך מביא (השפת אמת): 'תמים תהיה עם ה' אלוך' כי הגויים האלה אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, כי הנהגת הטבע היא רק לאומות העולם, אבל בני ישראל שהם למעלה מן השמים, ההנהגה שלהם היא רק עפ"י התורה, אנחנו היום שאין לנו נביאים, עם כל זה, צריכים אנו להתחזק באמונה זו, שלא לחפש ממלאי מקומות לנביאים, וזה תיקון שבזמן שהיו לנו נביאים עזבנו דברי הנביא, ונמשכנו אחר כל מיני שטויות והבלים, כפי שמובא בספר ישעיה, ואנו שבים עתה בתשובה ע"כ, בכך שיש לנו היום חסרון נבואה, ואנו היום עם עני ודל, בדעת, ואע"פ כן, נחסה בשם ה', וזה הכוונה (תהלים קיח, ח) 'טוב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִקֶּטֶחַ בְּאֲדָם' אפילו בחושך 'מִקֶּטֶחַ בְּנִדְבִים', והיא הנסיון בזמן הזה, (שפת אמת שופטים תרנ"ב עמ' עז)

• יש סתירות גדולות בעניין זה, מצד אחד, איתא בגמרא (שבת סז:) 'המרקדת לכותה, והמשתקת לעדשים, והמצווחת לגריסין, יש בו משום דרכי האמורי', ומצד שני, כתוב (כריתות ו:) 'אמר מר כשהוא שוחק אומר היטב הדק הדק היטב מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר"י כשם שהדיבור רע ליין כן הדיבור יפה לבשמים', א"כ צ"ע מדוע זה מדרכי האמורי ואסור, וזה מותר?

• הש"ך (שו"ע סימן קעט) מבאר: כל דבר שאינו מובן לאנשים פשוטים, אסור לעשות, כגון: אם נעורר אדם ל'תחיית המתים' ויבוא לחזות בהנהגותינו, היום יומית, יאמר שאנו מנחשים, שאם אדם יחפש דבר כלשהו בביתו, ולא ימצא, יוציא מכיסו מכשיר, וילחץ כמה לחיצות, ישאל את המכשיר היכן החפץ, וילך לארון, וימצא אותו, אנו בני הדור הזה מבינים את הטכנולוגיה, ואיננו מתפללים, אבל אותו אדם, יאמר על דבר זה 'מנחש', כלומר ואין הכוונה שצריך להבין כל דבר לעומק ממש, אלא באופן כללי, וכן בדורו של רשב"א היתה 'אבן שואבת' - (מגנט בלע"ז) והרשב"א התיר להשתמש בו, שזה דבר שבטבע, ובימינו אנו מבינים כיצד הוא עובד,

• וצריך לבאר מה נכלל בגדר 'מנחש' ומה אינו נכלל? כתוב (דברים יח, ט) 'כִּי אֶתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבַת הַגּוֹיִם הָהֵם'. (י) לֹא יִמָּצֵא בָּךְ מַעֲבִיר בָּנוּ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קִסֵּם קִסְמִים מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף, (יא) 'וְחֹבֵר חֹבֵר וְשֹׂאֵל אוֹב וְיִדְּעֵנִי וְדֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים', (יב) 'כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה כָּל עֲשֵׂה אֵלֶּה וּבְגִלָּל תְּתוֹעֲבַת הָאֵלֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךְ', ע"כ, ולכאורה צ"ע מה עניין

מֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל

הכניסה לא"י לעניין המנחש? וכי במדבר ובמצרים לא היה נסיון המנחשים?

●

יודע על הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע, שישב עם חבריו תלמידי המגיד, וכל אחד אמר דבר אחד על תשובה, אמר ר' זושא שאינו יודע מהי תשובה, אלא רק הר"ת של **ת-תשובה** תמים תהיה עם ה' אלוֹקִיךְ, **ש-ש**ויתי ה' לנגדי תמיד, **ו-ו**אהבת לרעך כמוך, **ב-ב**כל דרכיך דעהו, **ה-ה**צנע לכת עם אלוֹקִיךְ, (הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע)

- הנביאים אינם ממלאי מקום המנחשים, אלא באים לעורר את בנ"י, ובפירוש אינם אומרים דברים קבועים לעתיד,
- שאל פעם פסיכולוג גדול את הרב סולוויציק מבוסטון, מדוע מבקשים בתפילה 'ובכן תן פחדך' למה להתפלל על פחד? הרי כל עבודת הפסיכולוגים היא להוציא הפחדים מבני אדם? אמר לו אכן זהו כל בקשתנו, מבקשים שרק פחד ה' יהיה עלינו, וממילא לא יהיה עלינו שאר הפחדים,
- פירוש התרגום אונקלוס 'שְׁלָמִין תְּהוֹן בְּדַחְלָתָא דִּינִי אֶלְהָכוֹן', על הפסוק אינו סותר את דברי רש"י הק', שכשיהיה אדם שלם ביראת שמים, יראה שהמעוננים והקוסמים כולם דברים מיותרים, שהכל בידי שמים, הכל ידוע מראש, ואנו אף מאמינים בזה, שהם אומרים שהכל קבוע מראש, אבל אינו רוצים לדעת מה קבוע, כיון שביראת שמים הכל יכול להשתנות, שיר"ר אינו בידי שמים, 'הכל צפוי והרשות נתונה' ובכוח הרשות לשנות הכל,
- כתוב (דברים ד, ו) 'וְשִׁמְרֶתֶם וְעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶּם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻכְם וְנִבְּנוּ הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה', (ז) 'כִּי מִי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו'. ולכאורה מהי החכמה שעונה לנו בעת שוועם אליו? אלא זה שאחר שפרסמו וידוע כבר לכל שלמחר יהיה יום חם, בכל זאת יוצא אדם לשדהו ומרים ידיו לשמים, ומתפלל לגשם, יכול לשנות הדבר, זה חכמה שה'מעונן' וה'מנחש' אינו מאמין שבתפילה, אבל אפשר לשנות העתידות, כי זה כוח היהודי שהוא מעל הטבע ובמעשיו יכול לשנות הכל, (מהר"י או מהר"י מבעלזא)
- יסוד התמימות היא כבר אצל אברהם אבינו, שאמר לו () ה' 'התהלך לפני והיה תמים' שאברהם לא יכל להוליד, וראה בכוכבים שאינו מוליד, כשעוד היה מותר להסתכל בכוכבים, אמר לו הקב"ה זה לפני הברית, כשעודך בן נח, שחי תחת המעוננים, אבל אחר הברית, כשתהיה בן ישראל, אין מזל לישראל,
- בימינו מצאו הגויים שיטות, שאף טבע הגנב, אינו תלוי באדם, אלא קבוע מראש, כדאיתא (שבת קנז:) 'דאמינה דר"נ בר יצחק אמרי לה כלדאי (חוזים בכוכבים) בריך גנבא הוה, לא שבקתיה גלויי רישיה, אמרה ליה כסי רישך, כי היכי דתיהוו עלך אימתא דשמיא, ובעי רחמי, לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה, יומא חד יתיב קא גריס, תותי דיקלא, נפל גלימא מעילויה רישיה, דלי עיניה, חזא לדיקלא, אלמיה יצריה, סליק, פסקיה לקיבורא (קיבורא - אשכול תמרים והדקל לא שלו היה): בשיניה: ר' נחמן ב"ר יצחק אמרו עליו שהוא גנב ואימו לא האמינה לכך ועשתה לו סגולה ליר"ש, ולא נתנה לו ללכת בגילוי ראש, ואכן לא גנב, פעם ישב על העץ ונפלה לו הכיפה לקח פרי מהעץ וראה שיצר הגניבה משתלט עליו (הסיפור היה כשכבר היה גדול), שזה היה טבעו,
- וכ"כ (איכה ג, לח) 'מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב'. (לט) מֶה יִתְּאוּנוּ אָדָם חֵי גִבּוֹר עַל חֲטָאוֹ [חֲטָאוֹ].', (מ) נַחֲפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַחֲקָרָה וְנִשְׁוֹבָה עַד יְהוָה, כלומר זה היסוד אם יהיה טוב או רע שנאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב אדם לעבודתו,
- והקשר לביאת הארץ כמש"כ () 'כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לימוד עניין זה חשוב דווקא לפני שנכנסים לא"י: כיון שבמצרים, יש נילוס שעולה ומשקה, ואין כל קושי בדרך הטבע, במדבר היה לחם מן השמים, וגם שם אין קושי בדרך הטבע, אבל בא"י שצריכים לגשם, ואדם אינו יודע מתי ירד הגשם, הנסיון גדול שמלכתחילה יודע אדם שהכל תלוי ב'והיה אם שמוע תשמעון', ובאים לאמר לו עתידות, מתי ירד גשם,

- לכן בא הצווי דווקא לפני הכניסה לא"י, להדגיש לבנ"י שאצל ישראל אין מזל, והם מעל המזל ועתידם תלוי במעשיהם ובתפילתם,
- עניין זה אינו רק בקסמים ובכשופים, הדבר שייך גם בסגולות, כשבא לאדם צרה, יזכור תמיד 'ותשובה, ותפילה, וצדקה, מעבירים את רוע הגזירה', ואף אם נגזרה עליו גזירה במעשיו יכול לשנותה, (ר' שמשון רפאל הירש) (שפת אמת)
- וזה העבודה בחודש אלול ר"ת 'אני ל'ודי ו'ודי ל'י, חודש זה אנו צריכים להיות נכנעים לה', 'ולו אנחנו עמו', וכן 'ולא אנחנו עמו' בשני הבחינות, 'חסדי ה' כי לא תמנו', חסד ה' הוא שאיננו מרגישים שלמים במידת התמימות 'כי לא תמנו', שאם לא כן כבר לא היה לנו תפקיד בעולם, (דגל מחנה אפרים)

*** שבתא טבא ***